UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00662719 4

MacManus, Francis
Tóirthneach Luimnighe

PR
6025
A253T6

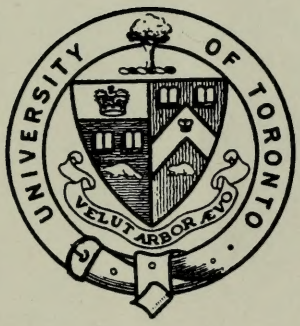

From the Library

of

PÁDRAIG Ó BROIN

óirṫneaċ luimniġe

dráma staireamail
i
dtrí radarcanna

proinnsias mac máġnuis
do ċeap
riobárd ó faraċáin
do ċuir ġaeḋilġ air

brún agus ó nuallláin, teoranta

Toirthneach

Tóirtheach Luimnige

Dráma Staireamail

i

Dtrí Radarcanna

Proinnsias Mac Mágnuis
Do ceap

Riobárd Ó Faracáin
Do cuir Gaeilg air

Drún agus Ó Nuallain, Teoranta
i mBaile Áta Cliath i mBéal Feirste
i Scorcaig i bPortláirge

LIBRARY
17
NOV
1977
UNIVERSITY OF TORONTO

PR
6025
A253T6

AIRGEAD

Do Seumas Ó Ceallaig,

1.

Airteoir óg a chuir clú ar an dráma beag so nuair léirigeadh é do'n céad uair.

An Clár.

	leaṫanaċ.
Taispeaḋ	3
Fuispeann an Drámа	7
Raḋaiṁ a hAon	9
Raḋaiṁ a Dó	16
Raḋaiṁ a Trí	25

Fuireann an Dráma mar tagaid isteach.

An Captaen Boisseleau : Iarla Tír-Conaill, Ceann-Port.

An Ceann-Port Lauzun.

Gíolla Airm.

Pádraig Sáirréal, Ceann-Port.

Éaluigteoir Galloping O'Hogan Brátair Dreac.

Saigdiúir Óg. Scata Saigdiúirí.

Trí Radarcanna atá ann.

Látair—Baile na nGaedeal i gCatair Luimnige.

Trát—Tuiteann eactraí uile an dráma amach laistigh de ceithre laethe i Mí Lúgnasa, 1690.

RAḞARC A HAON.

Tráṫnóna Diarmaoin, an 7aḋ lá de Mí Luġnasa. Comar, ar ċúl na sráitse, ag gabáil "Róisín Dub" de ġuṫ iseal. Brat suas. Seomra-comaiste Fuiseann-Airm Séamuis II. Doras ar deis nó ar ċlé. Claiḋmṫe ar ċrúcaí agus murcaiḋí ar crocaḋ ar ṡeartán. Brat glas le hais na fuinneoige i lár baill, é fillte. Taoḃ tall den bhfuinneoig bonn-ċló dub-líniġṫe de'n Ċaṫair. Búirdín, a bhfuil mórán cáipéisí air, ráiṫte i gcomnuḃ an falla.

'Na suiḋe timċeall búird i lár an úrláir tá: An Ceann-Ṗort Lauzun, ar ċeann amáin de, lasta Tír-Ċonaill or a ċomair amaċ, An Cap. Boisseleau eatorṫa. Balcaire teann, tearaiḋe é Lauzun; gaige, leis, é: An t-lasta crionna, caiṫte, caraċtamail; Boisseleau, aibiḋ, ċarcaiḋ, lúṫmar. Ag imirt ċártaí atáid ar nós cuma liom.

Boiss.—Gaiḃ agam, a lasta Tír Ċonaill, ort-sa atá.

Tír-Ċ.—Ó 'seaḋ, 'seaḋ. Orm-sa atá, go deimin. Go raiḃ maiṫ agat, a Ċaptaen Boisseleau. Fan go bfeiciḋ me. 'Seaḋ, 'seaḋ. Cad tá leagṫa agat-sa, a Lauzun?

Lauz.—Leag uait cárta éigin, a lasta, leo' ṫoil. Tá fios ag Rí na Gloire go bfuilim teann den ċluiṫe seo. (Mianfaḋaċ.) Tá dálta an ċogaiḋ seo 'gamne air. Cogaḋ an eaḋ? (Gáireann sé.) Ma foi, cad is fiú botún, ṫall 's bfuil, mes braves.

Tír-Ċ.—Nior ṫeip an deirbéalaiġe fós ort, a Lauzun, cé gur fada ná raiḃ siaṫ ar ċúrsaí ár n-airm. An claḋaire úd, Liam Óráisse, an cionáṫ.

Boiss.—I gceaḋ duit, ariṡ, a lanla. Ní hé cuireaṫ a' triuṡ an cionáṫ.

Lauz.—(Go géar.) An ag imirt ataimíḋ nó ag tionnṡcnaṁ ċogaiḋ eile, a Bhoisseleau?

Boiss.—Ní haon cúrsaí meanṫa doṁ-sa é, a Ċinn.

Tír-Ċ.—Go deiṁin, a Bhoisseleau, tá dul-amuḋa ort. Ní raiḃ i gceirt agam aċ an cluiċe féin. Cuireaṫa a' triuṡ an cionáṫ, náċ mar sin é?

Boiss.—I ḃfíor-ċeaḋ díḃ araon, a lanla, agus a Ċinn, sé an Rí féin, Rí a hAirt, an cionáṫ.

Lauz.—(Teilgeann uaiḋ a ċártaí.) Is treise ar an mbriġ ná ar an mbriaṫar agat, a Ċartaein.

Boiss.—Is fíor duit, a Ċinn. 'Sé Rí Séamus an cionáṫ ċoṁ fada is a ḟearuiġeann an t-arm agus an náisiún seo.

Lauz.—(Preabann 'na ḟuide agus siuḃlann anonn ċun na fuinneoige.) Séamus 'na ríġ adeirir. Cá ḃfuil a síoġaċt, arú? Agus náisiún, adeirir fós— Mon Dieu, a Ċartaein, tá an ṁeaḃair a' caillеáṁaint ort.

Boiss.—Níor ċaill an mirneaċ orm fós, a Ċinn.

Lauz.—Ní mirneaċ a ṫeartuiġeann ó arm sa tír ṁalluiġṫe seo, a Bhoisseleau, aċ an ṫ-áḋ do ḃeiṫ leis.

Tír-Ċ.—(Ag tógaint snaoise.) Agus gunnaí, agus púdar' agus pléarcáin agus airgead. 'Seaḋ agus airgead. Ná fuil an ceart agam?

Boiss.—Agus deaġ-ṫaoisiġ, a ḋaoine uaisle.

Lauz.—(Siuḃlann ċun tosaiġ.) Tá an iomarca faoḃair ar do ċainnt, a Ċartaein.

Boiss.—Dá mba ṁian liom féin é ní féadfainn dí-ċuiṁne a déanaṁ ar Ċat na Dóinne.

Lauz.—Cat adeireann tú. Níor ċat, ċuige, é riúd, Parbleu! Cogar, a Ċaptaein, tá bliadanta mórа maite caitte agam ag raigdiúireaċt. Dí ceannar agam trát ar airm gur ċuma nó rár-ċluig iad, díodar ċoṁ riaġalta, coṁ h-iontaoibta ran. Aċ ná beir leat gur ċat é riúd, a Captaein. Níorb ead aċ dearg-ruatar.

Tír-Ċ.—Ar ṁ'ḟallaing ná fuil aon focal bréige ann, a Ċinn.

Lauz.—Níl, aċ an ḟírinne ġlan. An lá úd cúig reaċt-ṁaine ó foin do bí an ċaoi againn, aċ ní raib an treanr linn. Latać ir útamáil ir-ruatar. Ó ná tabair cat ar a leitéid, a Bhoisseleau.

Boiss.—(Go réiṁ.) Ċaiteamar cúlaḋ; agur deineaḋ go riarṫa é, agur a ċruaide bíteas ag cur orainn.

Lauz.—Nać fíné deirim—níor ċat in aon ċor é. Dá ġunna déag do bí againn mar airm ḟáirce, agur murcaidí do bí ag na raigdiúiri ná féadfaí urċar do rcaoileaḋ arta. Mo dearṁad. Do bí píci acu. Pah.

Boiss.—Ir mór an ċreideaṁaint atá ag dul dóib i dtaob a ḟeabar a deineadar iad féin d'iompár an lá úd.

Lauz.—Conur a troidfeaḋ arm in a leitéid reo de tír, féać. Ġrian ag lonnraḋ anoir; claġarnać báirtiġe ar ball beag; gan put gaoiṫe ar muir ná ar tír anoir, agur, ar ṗrap na rúl, fíné ag réideaḋ mar builg ċeardċan i. Na raigdiúiri 'na gcodlaḋ ar an bróo

ḃṗliuċ. Ceal cábán oṗṫa. Ceal bṫó oṗṫa. Tṗe. Táim bṗéan de'n obaiṗ ṡeo.

Boiss. (Ápd-ṡṫṗaiṫón aiṗ.) Tá ṡean-ḟocal ag muinntiṗ na tíṗe ṡeo, a Ċinn Lauzun.

Lauz.—Sin magaḋ náṗ ṫáinig a ionḃaḋ iṗṫeaċ, a Ċaṗṫaein.

Boiss.—Gunb olc an ceáṗdoiṫe a loċtuiġeaṗ a úiṗlíṗí.

Lauz.—(A láṁ aṗ a ċlaiṫeaṁ aige.) Nom de Dieu! An dtaḃaṗṗá aiṫiṗ dom! Cuiṁniġ oṗt ḟéin, a Bhoisseleau.

Tíṗ-Ċ.—A Uaiṗle, ná déanṗaḋ ṡíḃ—(buillí cṗúb laṗmuiċ).

Boiss.—Déanṗaḋ a ḃṗuil le ṗáḋ agam: A Ċinn Lauzun, tá ṫaṗcuiṗne tuġṫa agat-ṗa don tíṗ ṡeo agus dá haṗm ċṗóḋa. Tá ġeaṗán aṗ an aimṡiṗ agat. Tá an mí-áḋ oṗt ó ṫáinig annṡo. Tá béal móṗ oṗt ag magaḋ ḟúinn. Táiṗ bṗéan den ċoġaḋ ṡo aḋeiṗiṗ. Táiṗ—aṗ an áḋḃaṗ ná ḟuil aṗ do ċumaṗ é ṡṫiúṗaḋ. Ní oibṗiġeann an t-aṗm aṗ nóṗ ċluig. Oibṗiġeann ṡé aṗ nóṗ ḟeaṗ. Tá ḟonn ṡoiṗ 'on ḟṗainnc agat. Bí ṫoiṗ, maṗ ṡin, aċ ṡeaṗóċaiḋ an t-aṗm.

Lauz.—(Ag taṗṗaingt go tṗéan aṗ ċṗann a ċlaiṫeaṁ.) Aṗ t-aiṗe. Aṗ t-áiṗe. Taṗṗaing.

(Gioḷḷa aiṗm, ag leaṫaḋ an doṗaiṗ: "An Ceann-Ḟoṗt Sáiṗṗéal." An Sáiṗṗéalaċ iṗṫeaċ—ḟeaṗ ápd cóṗaċ, é bṗíoġṁaṗ, buacaċ. Leanann duine eile iṗṫeaċ é: Galloping O'Hogan: cuḷaiṫ maṗcaiġ aiṗ, é lán laiṫiġe.)

An Sáiṗṗ.—Ag bṗuiġin atá ṡiḃ? (Gáiṗeann ṡé.) Lanna ṡiaṗ, a ḟeaṗa. Tá ṡcéal táḃaċtaċ agam díḃ. Lanna ṡiaṗ, aḋeiṗim liḃ. Suiḋiḋ.

O'Hogan.—A Tiġearna, an ag bruiġin map ṡeo a bíd na cinn airm?

Lauz.—Cad é ṡin duit-ṡe, mapan mipte é ḟiapṗuiġe? Ní haitnid dom tú.

Sáipp.—Gaibid mo leitṡcéal, a ḟeapa. É ṡeo an t-Ógánaċ. An Ceann-Ṗopt Lauzun. An Ceann-Ṗopt Tip-Ċonaill agup An Captaen Boisseleau.

Boiss.—An tupa "Galloping O'Hogan"?

O'Hogan.—Ip mé ċeana. (Uṁluiġeann do.)

Boiss.—Tá clú agup cáil ap ḟuaid na Muṁan uile opt.

An Sáipp.—Ná ṡuidḟeaḋ ṡib, a uaiple? Ḟé map dubapt ċeana tá ṡcéal táḃaċtaċ agam dib. Tá móp-taipdeal déanta ag an Ógánaċ indiu. Ip clop dó ó ḋaoine inċṗeidte go ḃpuil ṡocaip ag Liam Óṗáiṡe dul ḟé ḋéin luimniġe gan ṁoill. Tá ḟé ṡinn do ġaḃáil, ċoṁ luaṫ in Éipinn ip ip ḟéidip é. Má'p ionntaoib na leáp-ṡcála atá againn ba ċóip go ṡuidḟeaḋ ḟé longṗopt op coṁaip na caṫpaċ ḟé'n Saṫapn ap an imṫeaċt atá ḟé.

Tip-Ċ.—Ḟé'n Saṫapn, adeipip? Nil aon aṁpap ná gup ṡcéal imṗníoṁaċ é ṡeo, a Ċinn.

Lauz.—Tuigtap óṗdú glanaḋ amaċ láiṫpeaċ ap an gcaṫaip.

Tip-Ċ.—Caiṫpeam glanaḋ amaċ. Tá iomapca ḟeap 'náp naġaid. Tá iomapca gliocaip.

Sáipp.—(Go ṗéid ṗpiantá.) Tá, id' tuaipim ṡe. An ap do ṁeaḃaip ataoi? Ni móp dúinn gpeim doċt do ċongbáil ap luimniġ.

Lauz.—Aċ, ní ḟéidip é.

Sáir.—Má leigimíd do Liam an tSonainn do ċur anonn de féin tá deire linn.

Lauz.—Ní ṫig linn é ċoraint air.

Tír-Ċ.—Tá ran ċoṁ cinnte ir tá grian ar aer.

Sáir.—(De ġuṫ ṫóirṫniġe.) Congbóċam an baile Gaedealaċ, a deirim lib

Lauz.—In ainm Ċruim, ná bí ag magaḋ fút féin. Leagfaí na fallaí úd aċ uḃla fórta do rcaoileaḋ leo.

Boiss —D'ḟéadfaí iad ċoraint aċ fir ċóra a ḃeiṫ 'na mbun.

Tír-Ċ.—Seo, nil aon dealbram leir reo mar obair.

Lauz.—Sárruiġeann ré réarún an Ḟranncaiġ, aċ go háirite. Saigdiúir mire, a duine uarail.

Sáir.—Agur Gaedeal mire, a Ċmn.

Lauz.—Taḃarfad-ra liom mo ċaṫa-ra láiṫreaċ. Ní ċuirfiḋ me i mbaogal a mbáir iad.

Tír-Ċ.—Mire leir, a Lauzun. Tá fód ar do ċainnt-re.

Sáir.—(De ġuṫ árd.) Cé ċlaoiḋfiḋ liom-ra mar rin.

Boiss.—Claoiḋfead-ra leat go deire na rcríbe.

Sáir.—Agur tura, a Ógánaiġ, ċad mar ġeall ort-ra agur do ċuid roparí?

O'Hogan.—(Ḃain ré ana-ġreann ar an iomarḃáḋ.) An gáḋ duit é fiafruiġe?

(Gluairid Lauzun agur larla Tír-Conaill amaċ go ruġin. Féaċaid an ċuid eile orṫa agur annran amarcaid ar an uillár gan rmíog do ráḋ. Cromann O'Hogan ar ċrónán—tá ré ruidṫe ar a ḟuaimnear ar ċaṫaoir.

Sáir.—(Labhrann go rtadaċ.) Fé mar tá anoir againn, a uairle, ḟearóċaimir an fód go ceann cúpla mí go bhfaighimir ·cabair ó Lughbaidh na Fhrainnce. Is eól dúinn an líon airm atá againn. Is eol dúinn neart sluaigh Liaim. Aċ dá mbeadh—den donar orainn go —bhfaighead Liam—breir slóigh—gunnaí—púdair—airm ionnsuighe agus droiċidíní le cur tréarna na habhann—cé'n scéal a bhead annsan againn, a ḟeara?

Boiss.—(Go sighin.) Scéala bhirte—agus b'ḟéidir—bás.

O'Hogan.—Ní haon scéal nua bhíreadh ná bás againne, a uairle. (Comhar ar ċúl ag cantain: "Galloping O'Hogan.") Éirtiḋ. Sin iad mo ċuallaċt-sa ag amhrán ṫall sa tigh táḃairne anois. Tá aiṫne na hḃfeart ar bhíreadh is ar bás acu-san.

Sáir.—Go méaduighidh Dia sibh, a ḟeara, agus go méaduighidh Sé ar an iontaoibh agaibh. Anois—cuirimis ċuige. Tusa, a Ċaptaen Boisseleau, a sspriocaim ċun beiṫ id ghoḃernóir ar an gcaṫair. Cuir fairéaċáin i mbun gaċ geata. Cruinnigh an t-aos cosnaiṁ sa ċearnóig ċun comhairle. Tusa, a Óganaigh, tabair-se sciúird amaċ ón mbaile agus biadh—agus airm má's féidir é —do ghabáil. Go n-éirigidh lib.

(Gluaisid an beirt ḟear amaċ. Cloisteap guṫ Bhoisseleau ag óraḋúcán. Stoc dá ḟéideadh. Citeal-droma dá ghreadadh. Suidheann Sáirréal síos i gcaṫaoir Lauzun agus cimileann bas dá ċlár—éadain. Tógann cárta go neamh-ḟuimeamhail. Gáireann ór ard: "An Rí."

Bhfat anuas.

RAḊARC A DÓ.

Maidin Dé Domhnaiġ.

Cloisteap cluiġ na dteampall á mbualaḋ. Taoḃ ṫiap den mbpat tá comhap aġ ġaḃáil "An Cpúiseġín Lán" go meiḋpeaċ. Bpat aníop aġ deipe an ampáin. Ġaipí.

Raḋapc : peompa 'pa túp óp cionn Ġeata tSin Séain ; pallaí cloiċe ; dóippe ap ċlé agup ap ḋeip ; ap ċúl tá tpí puinneoġa áipda caola, pstuġaċa agup an pséip ġeal le peipcint tpíoṫa. Tá an peompa ġpiamhap.

Tá paiġdiúipí ap a puaimneap annpo a'p annpúd, ap ḃinnpí agup ap an úplár. Tá mupcaidí 'na pstuaic i gcoipnéal amháin ; claiḋmṫe ap cpoċaḋ ap na pallaiḃ ; na paiġdiúipí aġ magaḋ a'p aġ cainnt. Tá paiġdiúip óġ amháin 'n-a ṗeapam le h-aip na puinneoiġe láip agup é aġ péaċaint amaċ, gan aípd aiġe ap aonní aċ ap a pmaointe ġpuamda féin.

(Ap ċpíoċnú an ċúppá ḋóiḃ mópán ġáipiḋe agup bopa dá mbuaileaḋ ap ġualainn a ċéile.)

Saiġ. a 1.—Sméé an ċuma, a ḃuaċailli. Beipiḋ lib go mbeiḋ buḃpadáin Liaim mí-ḃuiḋeaċ díoḃ féin nuaip capfap opainn-ne iad. 'Mapa ní'l puṫ ionnam. Sáiṫiḋ puap ip tuġaiḋ peóp dom.

Saiġ. a 2.—(Ón dtaoḃ ṫall den tpeompa.) Ḃí puiġleaċ pcóip apéip agat ap áit an ṁapġaiḋ.

Saiġ. a 1. Cad é pin agat dá ráḋ, a Ċiappaiḋiġ Mallaiġṫe ?

Saig. a 3.—'Mara nać dall atáoi. Cuir uait, a duine, ná feacamair le'n ár fúile cinn tu. Hum! Féaćaid an aigaid atá air.

Saig. a 4.—'Sead agus rud eile de, ní deagaid do ćuid bladair gan clog orainn. Cár fogluimír an ćainnt breag bog, a Flámáraide?

Saig. a 3. (Ag riubal mórdtimćeall ir iomćar gaigeamail fé.) Ó, cad é mar cainnt breag bog i mbéal ćladairie raigdiúra!

Saig. a 1.—(Tá mearatal ag teaćt air.) Cad é an donar atá ar na bartúin, n'feadar? Ara, ſcaoilid ćugam an rcéal ir ná bidid am' ćrád.

Saig. a 2.—Innir-re dúinn-ne conur mar ćuirir aitne uirte.

Saig. a 3.—An bfeacabair an fionnad breag órda do bí uirte, a feara?

Saig. a 4.—(Go magamail: bar ar a ćroide aige.) Agur mo ćroide 'on fial, an dá fúil do bí 'na ceann. Da geall le dá gréin ar uaćtar mara iad.

Saig. a 2.—Agur binnear a goda, a ćairde ćroide! Smóilín binn breugać ag ceileabar ar ćraoib.

Saig. a 4.—Cogar, a Tomáirín, cár buail rí leat?

Saig. a 1.—In ainm Ćruim, a glaigíní gan éifeaćt, ná 'neorfad rib dom cad tá ar riubal agaib? Airiú, nác ag an léir—féaćaint do biomair aréir? Nior buail aon ćailín liom—ar an droć uair dom féin, inuir.

Saig. a 2.—Aċ, a Tomáirín. a ćara ćroide 'rtig, ní cailín do bí ar riubal againn.

Iad Uile.—Ó, ní heaḋ go deiṁin, a Ṫomáirín.

Saiġ. a 1.—(Ag ráṫaḋ a ḋáiṁe tré 'n a ḟoit.) In ainm Ċromail, cad eile cad tá ar siubal agaiḋ?

Saiġ. a 2.—Tá, an capall úd do bí ar aḋartar agat ar an léir-ḟéaċaint. Am' briaṫar ná feaca-sa siaṁ lem' ṁarṫainn eaċ ċoṁ breaġ léi. (Scartaid uile ar ġairide—Saiġ. a 1, ċoṁ maiṫ le fear.)

Saiġ. a 1.—(Tá saoṫar an ġáirde fós air.) Diail an dream seoiḋ siḃ. B'ḟin láir an Ógánaiġ do bí agam. (Gáire eile.) 'Mara, ní ḋéanfainn daḃta ḋíḃ. Ní mór dom cuiṁneaṁ air sin d'eaċtraiġe age báile.

Saiġdiúir Óg.—Má ċíonn tú siaṁ arís é.

Saiġ. a 1.—(Éirġeann sé dárísiḃ de ḟreib.) Cad tá ag éirġe duit, a buaċaill? Tá tú ċoṁ gruamḋa le ní fios cad é. (Iad uile ciúin.)

Saiġ. Óg.—Ní ṫig gáire ná ceol ċoṁ séiḋ ċuġam is ṫagaid ċuġaiḃse. (Iompuiġeann sé ċun na fuinneoige.) Annsan amuiċ tá sir Liam Oráire ċoṁ saoṫraċ leis na beaċa. Ḃíodar ar feaḋ na hoiḋċe ag gaḃáil de ċarúir ar aḋmad. Ḋréimisí, is dóċa, do bí dá ndéanaṁ acu ċun taḃairt súinn-ne. Beiḋ deise annsan linn.

Saiġ. a 2.—Cuir uait an ċainnt sin, a ḃuaċaill. Baḋ ċeart náire do ḃeiṫ ort. Ba ḋóiġ le haoinne ort gur sínte marḃ do ḃís sé'n sréis ġil—Ḋe, bain searraḋ arat féin a ṁiċ.

Saiġ. Óg.—(Go lag-ḃríġeaċ.) Spéis ġeal gan aon agó. Féaċ! Naċ gorm í agus naċ te, agus féaċ ṫall uait—na héiníní ar folaṁain or cionn na bráisceanna

nglas agus na gcabán mbán úd Liam. Tá an faoghal mór meidhreach agus fionn-ne. Is geall go mbúirfidh gunnaí agus claidhfear gaisciúigh; lingfidh an t-anam arta agus finfear marbh iad—marbh.

Saig. a 2.—Nár leigidh Dia é. Seo, fan isteach ón bhfuinneoig is ná bí ag faire orta. (Ní chonaigeann sé.) Fan annsan, má's ead. Dhera, a chlann ó, an tóirsmh atá ar bun againn anndo? Seo, bíodh amhán eile againn. Nó finnce, cad déarfadh sibh le finnce? Agus bainfeam chotadh ar fallaí luimnighe.

Iad Uile.—'Seadh! 'Seadh, finnce. Bíodh finnce againn.

Saig. a 2.—Seo, fáidhidh i leat-taoibh. Tá fuigleach sligh against. Cé fagaibh ag finnce liom-sa? Seo leat, a chlo-chapaill! Ceol! Ceol! Buailidh suas an ceol! (Gáirí. Cainnt.) Gabaidh páirtidhe is téigidh ag déanamh cois. (Tá an saighdiúir óg i gcomhnuidhe ag faire. De ghéit, tosnuigeann sé ag gliúcghail go géar amach an fuinneog. Séidteas stoc i gcéin.)

Saig. Óg.—(In áird a ghuta.) Seo, Seo, féachaidh i leith. Tá fear ag sníth cun an ghéata amuich (stoc arís). Fear ón Longphort é. (Bhuideann saighdiúir eile in 'aice. Scairteann sé ar na finnceoirí agus stadann siad go hobann.)

Saig. a 1.—(Ón bhfuinneoig.) Ag éaloidh atá sé. Téidhear sa tóir air.

Saig. a 2.—Muintir Liam atá 'na diaidh.

Saig. a 3.—Déarfaidh na capaill air.

Saig. Óg.—Dia 'ár sábháil! Tá sé tuitithe!

Saig. a 1.—Tá sé 'na suide aris. Maith an fear! Rith, rith, a diabail, rith! (Bailigid go léir timcheall na fuinneoige leis a linn seo. Cnagarnach gunnai larmuich.)

Saig. Óg.—Am' briatar go bfuil sé ag tuitim airís. D'aimsigeadar é, an créatúr.

Saig. a 3.—Beag an baogal. Tá sé slán. Cuir díot, a duine.

Iad Uile.—Rith, rith, rith, a duine m'árann.

Saig. a 1.—(Sátann amach ar lár an tsluaig, beireann ar gunna 'na láma is sátann arís cun na fuinneoige.) Fágaidh an áit uaim go gcuirfidh mé stop leis na scraistí úd d'óráisteánaig. (Beireann cuid eile acu ar mhuscaidí, cromaid síos is scaoilid uata. Cúluigeann an cuid eile uata cun scóp a thabairt dóib.)

Saig. a 2.—Ha! Sin duine acu socais. Tá ag an éaluigtheois.

Saig. a 1.—Tá an geata sproicte aige. (Cnagarnach tíos. Slabraí 'dá scaoileadh agus bolltai agus annsan cling mór mhaith.)

Iad Uile.—Tá sé slán. Beidh scéala aige chugainn ó's éaluigtheois é. (Rithean cuid mór acu síos an staigre.)

Saig. Óg.—(Luigeann sé leis an bfuinneoig is ceileann a agaidh leis a dá bais.) Ba dóbair dó. Ba dóbair dó. An bfeacabair na lanna ag lonnrad is an mian mharbuigthe 'na dá súil acu?

Saiġ. a 1.—(Ag cimilt ḃaire dá ġualainn.) Táid ag cur díoḃ anoir. Ní fair é, a ḃuaċaill. Seo, ruiḋ ir tóg do ḟuaiṁnear. An b'aṁlaiḋ ná braiṫeann tú ar foġnaṁ? Téanam ort amaċ fén aer, mar rin.

Saiġ. a 2.—Sé ir fearra ḋuit, ṁuir. Tar liom-ra ir beiḋ deoċ againn. (Amaċ dorar aṁáin. Tig Boisseleau irteaċ an dorar eile. Leanaid beirt ḟaiġdiúirí é, iad ag tacú leir an éaluiġṫeoir traoċta gioblaċ.)

Boiss.—Cuirid annran é. Parbleu, níl puṫ ran ain' deireoir—Cuirtear fior ar an Sáirréalaċ. 'D'ḟé' go ḃraiġimír fior rúm uaiḋ reo. (Leir an Éal.) An ḃraiġimír, a ḋuine? (Cromann an t-Éal, a ċeann aġá ċur in iúl go ḃfuil fior aige. Tá raoṫar agur rcáṫ i dteannta a ċéile air.) Táir ar láiṁ ḟáḃála anoir. Ná bíoḋ oireaḋ rceoin ionnat. I Luimniġ ataoi. Mire an Ġoḃernóir Boisseleau.

Éal.—An dtaḃarfá deoċ uirce ḋom? (Tá tuin na ḟrainnce ar a ċainnt.)

Boiss.—Tiens! ir franncaċ tú. Dia leat, a ċomráḋaiġ. Uirce. Uirce! . . . . Seo, Seo! Ná hól an iomarca. Fág rpár don ḃrían. Fíon deoċ an ḟranncaiġ, n'est-ce pas?

Éal.—Tá rcéala agam díḃ atá ana-luaċṁar.

Boiss.—Go maiṫ! Trés bon, mon ami! N'est-ce pas?

Éal. Oui! Oui! Ċaiṫear teiċeaḋ. Ní ḟéadfainn fanaċt agu. Ní leigfeaḋ mo cuid fola ḋom é. Táro ag faire ar Luimniġ do rcríor go talaṁ ó duḃḃadar ná ġéillfeaḋ rib.

Boiss.—Mo ceol tú. Tá tú dílis. Fhanncaé cóis cruṫanta tú. Cad é an t-eolas atá agat? (Bagfhann an t-Éal, i dtreo na raigdiúirí. Amaé nuair ṫugann Bhoisseleau comharṫa dóib. Sáirréal irteaé.)

Sáir.—Éaluigṫeois, a Ṡoberndis? Tá an treanr linn, an turur so. An bfuil lábarṫa fós aige?

Boiss.—Níl. Bí sé ar tí labarṫa nuair ṫáinis irteaé. 'Nois, mon ami, labair leat.

Éal.—(Go ruigm.) Tátar ag cur earraí anuas ó Baile Áta Cliaṫ go dtí Liam. Ċuala sa ċampa é. Gunnaí, is púdar, is droiċidíní atá ag teaċt.

Sáir.—Earraí!

Boiss.—Gunnaí, púdar—droiċidíní.

Éal.—Raidre solátais.

Boiss.—Tá buaidṫe orainn. Tá buaidṫe caoċ orainn.

Sáir.—Cabair Dé ċugainn. Tá sé—seo go millteaċ. (Siublann sé síos suas. Fanann Boisseleau 'na ṡearam, an bris go léir scéidṫe air.)

Boiss.—Tá an sop séidṫe anois, a Ṡáirrealaig. Siné disteaċ ba trúig imnide dúinn agus féaċ go bfuil sé tagaiṫe i gcríċ.

Sáir.—(Carann de ṗreib agus scairteann síos an staigre.) Tugtar an t-Ógánac ċugam láitreaċ. Bhortuig, a duine. Cogar, a Bhoisseleau.

Boiss.—(De ġuṫ gan bris.) Lauzun agus an t-lasla do ḷeanamaint ó ṫuaid go Gaillim, an ead?

Sáir.—Ní h-ead ná an diabal é. (Leis an Éal.) Seo, síos leat is tabair suaimneas duit féin. Táim buidéaċ díot, a duine. Ar do ċluais deis ná habair

ꝼmíoꝺ mar ꝺeall ar an ꝺcúrꝼa ro. Níl aꝺainn, a Bhoisseleau, aċ aon ꝼreanꝼ aṁáin aꝺuꝼ ní mór le ꝼáꝺ é ꝼin ꝼéin.

Boiss.—Is ꝼeárꝼ ꝺóċar ꝺá luiꝺeaꝺ ná bárꝼ éaꝺóċaiꝼ.

Sáir.—Mo ċeol tú ! A Ṁuire Ṁáṫair, má ṫeipeann orm an tuꝼur ro 'ré ꝺeire an ꝼcéil aꝺainn é.

O'Hogan.—(Irteaċ. Coṁarṫa omóir.) Ċuirir ꝼior orm, a Ċinn.

Sáir.—Ꝺein cúiꝺ céaꝺ ꝺe ꝼna marcaiꝺ ir ꝼeárꝼ ꝺá ḃꝼuil aꝺainn ꝺo ṗiocaꝺ amaċ. Ḃrortuiꝺ, a ꝺuine.

O'Hogan.—Ḃrortóċaꝺ aꝺuꝼ é. Ḃeir leat go ḃꝼuil ꝼonn iallaire orm. (Amaċ ꝺe ꝼoꝺar.)

Boiss.—Caꝺ ro, a Ċinn, caꝺ ro atá ar bun aꝺat ? (Ní'l ann aċ iaꝺ ꝼéin.)

Sáir.—Tá, an méiꝺ reo, a Bhoisseleau. Ꝺeoḃam ar ṁuin ċapall ó ṫuaiꝺ aꝺuꝼ ꝺéanꝼam mionraṁ ꝺe ṫrucaill liam.

Boiss.—Caꝺ ꝺeirir ?

Sáir.—(Go ríméaꝺaċ.) Stiúróċaiꝺ an t-Óꝺánaċ rinn, aꝺuꝼ am' briaṫar ná ꝼillꝼeam ꝼan ꝼunnaí ir ꝼroiċiꝺíní ꝺo ꝼéiꝺeaꝺ ꝼan aer.

Boiss.—Ꝼreit ! Scéim ꝺuile é.

Sáir.—Ꝺuile airm atá i ꝺteannta, ṁuir ! Sín ċuꝺam ꝺo láṁ, a Bhoisseleau. Ar t'anam ríorꝼuiꝺe conꝺaiḃ an ċaṫair go ꝼcaꝼaꝺ. Má ṫeipeann orm ꝼaꝺaꝺ láiṫreaċ ċun na ꝼꝼainnce aꝺ ṫriall ar ꝺo ríꝺ-re. Ná ꝼcaoil aon ní uait leir na ꝼearaiḃ.

Boiss.—Conꝺḃóċaiꝺ mé luimneaċ go ꝺeire na ꝼcríbe.

Sáir.—Go neartuiġiḋ Dia leat !

(Sáir. Amaċ. Stánann Boisseleau 'na ḋiaiḋ. Annran rearann ré ag an ḃruinneoiġ, a ṡcáil ġearrṫa go roilèir uirṫe, agus ṗéaċann amaċ nóimṁt. Do ṗreib. cromann ré a ċeann agus buaileann a ḋá ḃoir ar a aġaiḋ. Tort.)

Ḃrat Anuas.

RADARC A TRÍ.

A ceaṫair a' ċloṡ maidin Dé Máirt : an láṫair ċéadna. Tá ré dorċa : na raiṡdiúirí rinte, cuid acu 'n-a ṡcodlaḋ, cuid acu aṡ úrfairt agus aṡ iomlarc ṡo mífuaiṁnearaċ. Ḟear aṁáin aṡ fairre aṡ an ḃfuinneoiṡ láir. Soillsí mar a ḃéaḋ teanṡtaċa dearṡa aṡ liṡeaḋ na ṡréire. Ṡlain trom aṡ na nṡunnaí. Cainnt liorta ireal aṡ na raiṡdiúirí. Tá mar a ḃéaḋ an uile nid aṡ fuireaċ le n-éaċtra éiṡin.

Saiṡdiúir a 1.—An fada ó ṫornuiṡ na diaḃail 'ṡunnaí úd aṡ ṡlóṡṡail ?

Saiṡ. a 2.—N'ḟeadar am' baic. Ó ṫúr aimsire, taiḋṡiṡṫear doṁ-sa.

Saiṡ. a 3.—Isteoiḋċe Dé Domnaiṡ a ṫornuiṡeadar.

Saiṡ. a 1.—Is deallraṁaċ le bliain é. Agus cé'n doċar dá ḃréadfaḋ duine ṡrear codlata 'ḟáṡail !

Saiṡ. Óṡ.—Tá mo ċeann i ṡaċtaiḃ scoilte. Ná stadfaid ċoiḋċe.

Saiṡ. a 1.—Téiḋir a ċodlaḋ, a ḃuaċaill. Ní mór duit codlaḋ a ḋéanaṁ.

Saiṡ. Óṡ.—Ní ḟéadfainn é. Ní ḟéadfainn. 'Tiar caisr, naċ meisḃ atá sé.

Saiṡ. a 2.—Cuir uait, a ṡliṡín.

Saiṡ. a 1.—Leiṡ dó, a ṗleiḋċe.

(Tosr nóimint . . . . Boisseleau isteaċ agus é do ḟiuḃal ṡo siṡin ṡo dtí an ḟuinneoṡ. É d'aṁarc amaċ ; é d'iompoḋ agus a ḟiafruiṡe : " An ḃfuil

gaċ ruo i gceart" ? . . . "Tá, gaċ aon níḋ i gceart." Ó Ṡaiġdiúir a 1. Amaċ. Tort agur ciúineas aċ aṁáin glam na ngunnaí.)

Saiġ. a 4.—An fada ó imṫiġ an Captaon uainn ?

Saiġ. a 1.—Iṡtoiḋċe Dé Doṁnaiġ. Naċ eol duit féin é ?

Saiġ. a 2.—Rug sé scata marcaċ leis agus d'euluiġeadar amac mar ḃeaḋ sluaġ siḋe ann.

Saiġ, Óg.—Anṗsan a ṫosnuiġ na gunnaí.

Saiġ. a 3.—Naċ fada táid gan filleaḋ ?

Saiġ. a 1.—Tá fios a rúin ag Boisseleau aċ ní leigfeaḋ sé le h-einne é. Cainnt doṡċa a ḋeineann sé. Ar aon ċuma ní h-aon ċuid d'ár gcúram é.

Saiġ. a 3.—Deirim-se gurb'eaḋ agus gurb' ana-ċuid d'ár gcúram é. Níor ċeart dó imṫeaċt uainn.

Saiġ. a 1.—Bí ciúin, a ṁic. Cuir sriain leo' ṫeangain.

Saiġ. Óg.—Mara ḃfilliḋ sé in-aon ċor cad a ḋéanfaimíd ?

Saiġ. a 1.—Cad tá ag déanaṁ buaḋarṫa duit, a ġarsúin ?

Saiġ. a 3.—Tá, an ruo céadna atá ag déanaṁ buaḋarṫa doṁ-sa. Má's aṁláiḋ atánníd gan taoiseaċ. . . .

Saiġ. Óg.—'Seaḋ, má's aṁlaiḋ atá sé. . . .

Saiġ. a 1.—Ní h-aon ċainnt ċóir ó ṡaiġdiúir í sin.

Saiġ. a 3.—B'ḟéidir náċ eaḋ.

Saiġ. a 1.—Seo, ná cloisim a ṫuille uait-se. Is binn béal 'n-a tort.

(Tort nóimint. Na fir ag únfaint. Boisseleau irteaċ airír, anonn ċun na fuinneoige. É 'na tort. É d'iompoḋ, gá ráḋ, "Gunnaí, gunnaí, gan faic aċ gunnaí." É do ḋul amaċ go mall, a ċeann cromṫa aige.)

Saig. a 2.—Tá an Goḃernóir ruaiṫte 'na aigne. Níor ṙtad ré aċ ag ṙuḃal na ḃfallaí ar feaḋ na h-oiḋċe.

Saig. a 3.—Ná bíonn tuirre riaṁ air? Níor ṫuit néal codlata le trí oiḋċe air.

Saig. a 4.—Pé eolas atá aige tá ré ag déanaṁ ana-ṫinnis dó.

Saig. Óg.—Gan faic aċ gunnaí. Siné a duḃairt ré.

Saig. a 2.—Tá an bráca ag goilleaṁaint air.

Saig. a 3.—N'feadar cad ba ḃríg leis an gcainnt a duḃairt ré cúpla lá ó ṙoin?

Saig. a 4.—N'feadar ó ṫalaṁ an domain. Tá ré an-ait.

Saig. a 2.—Tá ran. Dá mbéaḋ tuiscint againn 'sa ċúrsa b' féidir go mbéaḋ ruaiṁneas againn.

Saig. a 3.—(De gut níor aoirde.) Ní cóir sinn a ḋallaḋ.

Saig. a 4.—Ní cóir am' briaṫar. Cad is gáḋ an t-uirce-ré-ṫalaṁ ar aon ċuma?

Saig. a 3.—Ní fios aċ do Rí na Gloire cad ba ċeart dúinn a ḋéanam.

Saig. a 1.—(Ag eirge aniar.) Ba ċeart glas do ċur ar ḃúr mbéal, a ġeadaḋáin. Ḃí an iomarca gaoiṫe riaṁ agaiḃ. An b' aṁlaḋ a ċeapann siḃ ná fuil ré ag goilleaṁaint ar aoinne aċ oraiḃ-se? (Tort fada. Na gunnaí ag tafann.)

Saig. Óg.—(É 'n-a ḟuiḋe, é do labairt go ríġin, annran níor tapaṁla mar ṫéiġeann de ṡmaċt air féin.) Ná ṡtadfaiḋ na gunnaí go bráṫ? Ná ṡtadfaiḋ go bráṫ? Ó ṁaidin go h-oiḋċe is ó oiḋċe go maidin . . . In ainm Ċruim ná ṡtadfaiḋ ċoiḋċe. Táid ag creimeaḋ na bḟallaí. Gunnaí, Gunnaí. A Ṫiġearna Dia, mo ċeann! Taimíd teanntuiġṫe. Marbóċar sinn! Marbóċar sinn! Cuirtear ṡtop leo. Stop leo. Táim am, ṫaċtaḋ. Cuirtear ṡtop leo, na gunnaí úd, na gunnaí, na gunnaí. Corc leo, na gunnaí . . . (An ċéad ḟaiġdiúir do bṗeiṫ air Roinnt faiġdiúirí do ḟuiḋe aniar. Cuid acu ag cnáiṁreáil.)

Saig. a 1.—Go ṗeiḋ, a buaċaill. Beir ort féin. Suiḋ annran a'r ná bí ad buaiḋreaḋ féin. Feáċ, tá bṗat alluir leat. Uirce, a ḟeara. Táir i gceart arís. Naċ ait an obair ṡcaoileaḋ leat féin mar sin. (Tort nóimint. Saoṫar ar an faiġdiúir óg. Na gunnaí ag ṡlóraġail.)

Boiss.—(Irteaċ.) Gaċ ṡud i gceart?

Saig. a 1.—Tá, a ḋuine uasail, gaċ ṡud ar ḟeabas.

Boiss.—Bḟuil siú compórdaċ anndo?

Saig. a 1.—Taimíd. An dtáinig aon ṡgéal ó'n Sáirréalaċ fós?

Boiss.—Níor ṫáinig. Aċ tá gaċ ṡud i gceart againn. Biḋiḋ ullaṁ anndo. Tá ṡcéala againn go dtabarfar fogha fuinn roiṁ bṗeacaḋ an lae. Beiḋ an ṡagart anndo láiṫreaċ. (Amaċ leis.)

Saig. a 2.—Níor ṫáinig aon ṡcéal fós. An gcualabáir é sin?

Saiġ. a 1.—(Go tiaṁṁail.) Duḃairt ré leis go ḃfuil gaċ ruḋ i gceart. Suiḋ i leiṫ annso, a ḃuaċaill.

Saiġ. Óg.—Tá bróṅ orm i dtaoiḃ. . . .

Saiġ. a 1.—Ná bíoḋ ceist ort, a ṁic. Sin mar ḃraiṫeas féin coṁ maiṫ. Seo, ruas liḃ, a ḟeara. Taḃarfas fogha fuinn. Cuirfiḋ ḃúr murcaiḋí i dtreo. Múrcail, a ḋuine. Tusa, cuir an púdar so le h-air na fuinneoige. Ná bíoḋ aon trolus agaiḃ. Cuirfeas an stól i leaṫtaoiḃ. (Deinteas na n-.ce reo go ciúin. Annsain suiḋiḋ go léir. Ḃráṫair sagairt isteaċ.)

Ḃráṫair.—(É léirisġe i gcoinne na fuinneoige.) Teiḋiḋ ar ḃúr nglúiniḃ, a ḟeara agus abraiḋ an Gníoṁ Dóláir ór íreal. (Deiniḋ coṁarṫa na croise. Guiḋiḋ ór íreal. Tá na gunnaí na dtost agus tá sé ana ḋoirċa.) Anois, a ḟeara, abraiḋ an ṗaidir seo im' ḋiaiḋ. . . . A Ḋia, taḃair ḋúinn misneaċ ċun an ċúis seo is cóir linn do ċosaint, agus, impiḋimíd Ort. má's toil leat é go mbéarfaḋ an báṡ i gcogaḋ oraiṁ, go ndeonuiġteá sinn do stiuraḋ ar Ríoġaċt Do Ġlóire. Amen. (É Ríoġar na Croise do ġearraḋ orṫa agus imteaċt leis. Eirisġiḋ gan focal do ráḋ. Tá ciúineas neaṁ-ṡaoġalta ann. I gcogar a laḃraiḋ.)

Saiġ. a 1.—Tá na gunnaí ciúin.

Saiġ. a 2.—Táṫar ċuġainn.

Saiġ. a 3.—Naċ doirċa é?

Saiġ. a 4.—Agus naċ ciúin?

Saiġ. a 1.—Bíoḋ misneaċ agaiḃ, a ḟeara. Ḃfuil siḋ ullaṁ?

Uile Ṡaiġ.—(I ndiaiḋ a ċéile.) Taimíd . . . taimíd . . .

(Fanaid gan ceol agus an gunnaí 'n-a láṁaiḃ acu. Duine aṁáin ar a ġlúiniḃ ag faire trén ḃruinneoiġ . . . De turraic cloirtear mar ḃeaḋ bloṙc-ṁaiḋm tóirtniġe in áirde ran ṙréir agus lingeann ríoġ beo-larraċ aníor ar boiġ an doṙċadair. Na fir do ġearraḋ Fíoġar na Croire orta féin.)

Saiġ. a 1.—Comraiġe Dé ċuġainn.

Saiġ. a 2.—Saḃáilid Dia rinn.

Saiġ. a 3.—Cad ran, i gcúnntar Dé?

Saiġ. a 4.—'Sé deire an traoġail é.

Saiġ. a 1.—'Sé ár ndeire féin é.

Saiġ. a 2.—An tóirtneaċ é?

Saiġ. a 3.—Agus teinntreaċ?

Saiġ a 4.—Tá lá an luain beirte orainn.

(Gleo ir fotram tíor. Boisseleau ag rcairtiġ. É do rciúirdeaḋ irteaċ, é corruiġte. Stoc dá féideaḋ amuiġ. Breir roluir 'ra treomra anoir.)

Boiss.—An gcualaḃair é riúd? A Dia na Glóire, an gcualaḃair é? Tá ré tagaiṫe. Tá imn. Na h-earraí ó Dléa Cliaṫ. Earraí Liaim . . . púdar, gunnaí, droiċdíní . . . rcriorta, réidte ran aer—mar reo : Puf. Mo ċeol tú, a Ṡáirréalaiġ. Mo ċeol tú. . . .

Saiġ. a 1.—Na h-earraí. . .

Saiġ. a 2.—Séidte ran aer. . . .

Saiġ. a 3.—Earraí Liaim. . . .

Saig. a 1.—Ag an Sáipréalać. . . .

Uile.—An Sáipréalać abú. . . An Sáipréalać Abú. (Leanaid den ſcaiptig. Stuic dá péideaḋ i gcoṁgar dóib amuig. Murcaidí dó ſcaoileaḋ.)

Saig. a 1.—(Ag léimṫiġ anuar don bfuinneoig.) Táṫar ċugainn. An ſoġa. An ſoġa.

Boiss.—(Ag an bfuinneoig agur é meidṫeaċ.) Tagaidír agur fáilte. Tagaidír agur fáilte. Séidṫear iad féin ſan aer.

Saig. a 1.—Gunnaí, a ſeara. Gunnaí.

(Stuic ar gaċ taoḃ agur ciotal-dromaí. Na ſaigdiúirí ag bruġaḋ inſ na fuinneoga. Gunnaí acu. Tá an ſpéir dearg. Scaiptid : "An Sáipréalać.")

Dſat Anuar.

Brún agus ó Nuallain, Teor., do Clóbuail.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 15 02 14 022 0